

Dzik jest dziki

W Polsce dzik jest pospolitym przedstawicielem zwierzyny łownej tzw. zwierzyny czarnej. Ma bardzo dobrze rozwinięte zmysły węchu, słuchu i dotyku. W związku z czym bardzo szybko się płoszy i ukrywa w bezpiecznym miejscu. W języku łowieckim doczekał się wielu szczegółowych określeń, pozwalających w krótkich słowach opisać zwierzę i jego zachowanie, do których zalicza się: pasiaki (w pierwszych tygodniach życia), warchlaki (w 1 roku życia), przelatki (w 2 roku życia), locha (samica), odyniec (samiec), wycinek (samiec w wieku 3-4 lat), oręż (szable - kły w żuchwie oraz fajki - kły w górnej szczęce), pancierz (gruba skóra na łopatkach odyńca), chyb (długa i gęsta szczecina na szyi i grzbiecie), gwizd (wydłużona, przednia część łba), tabakiera (zakończenie gwizdu), szczecina (włosy okrywowe), pióra (długie szczecinowate włosy na grzbiecie o rozczapierzonych końcówkach), chwost zakończony kropidłem (ogon), liberia (okrywa włosowa pasiaków i warchlaków), biegi, rapety (nogi).

Występowanie

Pierwotny zasięg występowania tego gatunku obejmował Europę, północno-wschodnią i północno-zachodnią Afrykę, południową i środkową Azję aż po Japonię, Cejlon oraz znaczną część Archipelagu Malajskiego po Wyspy Salomona. Z czasem zaczęto je wprowadzać w wielu regionach świata. W Europie występuje praktycznie na całym jej terenie za wyjątkiem Grecji, Wysp Brytyjskich, przeważającej części Skandynawii, Hiszpanii oraz Portugalii z wyjątkiem terenów górskich. W Polsce występuje na terenie całego kraju, najliczniej na terenach województwa zachodniopomorskiego, wielkopolskiego, warmińsko - mazurskiego oraz dolnośląskiego.

Morfologia

Jest największym przedstawicielem rodziny świniowatych. Masa ciała dorosłego osobnika może dochodzić nawet do 350 kg i jest uwarunkowana cechami zarówno genetycznymi i jak i oddziaływaniem wielu czynników środowiskowych. Dymorfizm płciowy jest bardzo dobrze zaznaczony. Samce są większe od samic. Dorosłe osobniki charakteryzują się krępa budową ciała z silnie rozwiniętą i wyższą przednią częścią. Głowa duża i wydłużona, osadzona na krótkiej, grubej i muskularnej szyi, zakończona rozszerzoną, okrągłą, nago i bardzo silnie unerwioną tarczą ryjową (tabakiera). Oczy są stosunkowo małe, brunatne. Uszy, wysoko osadzone i stojące mają kształt szerokiego trójkąta o zaokrąglonym wierzchołku. Porusza się na bardzo mocnych i silnych nogach.

Środkowe palce zakończone są mocnymi racicami. Stosunkowo niskie umiejscowienie niewielkich palców bocznych - II i V (szpil) powoduje, iż w czasie chodzenia odciskają się one w podłożu. Ubarwienie ciała jest dość zmienne i zależy od występowania geograficznego, pory roku, wieku i płci osobnika. W okresie zimowym jest ciemnobrunatne, niekiedy wręcz czarne lub szarobrunatne. Latem zdecydowanie jaśniejsze, srebrzyście zabarwione. Cechą charakterystyczną jest pasiaste ubarwienie młodych osobników - na rdzawobrunatnym tle, wzdłuż grzbietu i boków ciała, przebiegają wyraźne żółtawo-łowe pasy - utrzymujące się do wieku 4 - 5 miesięcy. Uzębienie dorosłego dzika składa się z 44 zębów o następującej formule 3 1 4 3 / 3 1 4 3. Kły w uzębieniu stałym są silnie rozwinięte, stanowiąc cenne trofeum łowieckie.

Liczebność

W przeszłości dziki nie stanowiły licznego gatunku na ziemiach polskich. Dopiero po okresie II Wojny Światowej ich liczebność na terenach zachodnich i północnych zaczęła sukcesywnie rosnąć. Do szybkiego wzrostu liczebności w dużej mierze przyczynił się rozwój rolnictwa m. in. wprowadzenie upraw monokulturowych w tym atrakcyjnej dla dzików kukurydzy. W znacznej stopniu polepszyła się zarówno baza żerowa jak i osłonowa. W roku 2014 liczebność dzika wynosiła 284 600 osobników.

Biotop

W zależności od arealu geograficznego dziki zamieszkują różne siedliska. Najczęściej są to różnego rodzaju lasy, moczary i bagna, lasostepy, krzewiaste suchorośla i zakrzewione słone bagna. Bardzo szybko przystosowały się do zmian wynikających z działalności człowieka w krajobrazie rolniczym i w wielu okolicach przez znaczną część roku wykorzystują pola uprawne położone w pobliżu lasu. W nocy penetrują pola w poszukiwaniu pożywienia, a podczas dnia zalegają w ostojach leśnych. Coraz częściej można je również spotkać w aglomeracjach miejskich, gdzie buchtują na trawnikach i w ogródkach działkowych, powodują kolizje z pojazdami, a niekiedy atakują mieszkańców. Z problemami takimi od wielu lat boryka się nie tylko wielkie aglomeracje takie jak: Trójmiasto, Warszawa, Kraków, Poznań, Wrocław i Katowice, ale i szereg mniejszych miejscowości.

Pokarm

Jest gatunkiem wszystkożernym. Choć w diecie dominują głównie składniki roślinne, to zawsze jakaś część diety składa się z pokarmu zwierzęcego. Najczęściej zjadają one bezkręgowce, płazy, ryby, jaja i pisklęta ptaków gnieźdzących się na ziemi (bażanty, kuropatwy), drobne gryzonie oraz padlinę. Bardzo chętnie buchtują w ściółce leśnej w poszukiwaniu dżdżownic, pędraków, larw i poczwerek żerujących na drzewach. Co odgrywa znaczącą rolę w ekosystemach leśnych. Niekiedy potrafią polować na młode jeleniowate, zające oraz króliki. Wśród pokarmu roślinnego nie może zabraknąć takich składników jak: żołądzie, brukiew, kasztany, nasiona sosny, oliwki, zboża (kukurydza).

Rozród i tryb życia

Dziki są zwierzętami stadnymi i większość życia spędzają w watahach. Jedynie stare odyńce oraz lochy przygotowujące się do wyproszenia żyją samotnie. Zwierzęta te tworzą grupy rodzinne składające się z samicy oraz potomstwa. Zwykle do takich grup dołączają przelatki lub wycinki. Dojrzałość płciową osiągają w wieku 8 – 10 miesięcy, a okres rozrodczy (huczka) przypada na miesiące późno jesienne i zimowe. Potencjał rozrodczy dzika jest imponujący, gdyż w dobrych warunkach środowiskowych zwierzęta te potrafią uzyskiwać nawet do 100 – 150% przyrostu naturalnego w ciągu roku. Najczęściej do rozrodu przystępują w wieku 18 do 20 miesięcy. W ostatnich latach coraz częściej można zaobserwować udział w huczkach rocznych loszek. Ciąża trwa ok. 115 dni, a liczba młodych w miocie waha się od 3 do 8. Od marca do maja na świat przychodzą warchlaki, w przygotowanym barłogu lęgowym, pozostając tam przez kolejnych 14 dni. Z czasem zaczynają towarzyszyć samicy w poszukiwaniu pokarmu. Samica karmi młode przez okres 4 miesięcy, ale już od 2 tygodnia młode samodzielnie próbują pobierać pokarm roślinny i zwierzęcy. Śmierć samicy w okresie laktacji doprowadza do śmierci głodowej prosiąt. Pod koniec 1 miesiąca życia młode potrafią samodzielnie buchtować i żerować. W okresie kiedy locha prowadzi młode jest bardzo niebezpieczna. W przypadku zagrożenia wytrwale i zaciekle ich broni.

Przed nastaniem kolejnej huczki grupy rodzinne rozpadają się. Wtedy przelatki zwłaszcza płci męskiej są zmuszane przez lochy do opuszczenia grup rodzinnych.

Dziki prowadzą generalnie nocny tryb życia. Na żer wychodzą po zachodzie słońca i zazwyczaj żerują aż do wschodu. Wśród wielu zajęć bardzo chętnie oddają się ulubionym kąpielom błotnym, podczas których pozbywają się pasożytów, ze skóry, oraz wzmacniają pokrywę pancerną to w przypadku odyńców, przygotowujących się do huczki, który stanowi swojego rodzaju ochronę w okresie walk o samice.

Zagrożenia środowiska

W dzisiejszych czasach dziki nie mają praktycznie wrogów naturalnych. Jedyną możliwością regulacji liczebności w łowisku jest odstrzał przez myśliwych. Duży potencjał rozrodczy oraz zmniejszenie naturalnych baz żerowych sprawiają, że dziki coraz częściej korzystają z upraw rolnych, co w znacznej mierze przyczynia się do konfliktów z rolnikami. Szkody wyrządzone przez te zwierzęta liczone są setkami tysięcy złotych.

Podsumowanie

Dziki niewątpliwie odgrywają pozytywną rolę w podnoszeniu produktywności lasów poprzez przyspieszanie krążenia materii w ekosystemach leśnych oraz przyczynia się do ograniczania występowania wielu szkodników leśnych. Niestety w wielu regionach z gospodarczego punktu widzenia wyrządzają ogromne szkody w przyleśnych uprawach rolnych oraz łąkach. Pojawiając się w miastach, w niedalekiej odległości od ludzi stają

się realnym zagrożeniem.

Piśmiennictwo:

1. Kamieniarz R., 2010. Dzik- czas na redukcję. Łowiec Polski. 11: 18-22.
2. Kamieniarz R., Panek M., 2008. Zwierzęta łowne w Polsce na przełomie XX i XXI wieku. Wyd. S&S Poligrafia. Czempień.
3. Krupka J. 1986. Łowiectwo. Wyd. Rolnicze i Leśne. Warszawa.
4. Nüßlein F., 2009. Łowiectwo. Wyd. Galaktyka. Warszawa.
5. Okarma H., Tomek A., 2008. Łowiectwo. Wyd. Edukacyjno-Naukowe H₂O. Kraków.
6. Przybylski A., 2011. Dzik [w] Łowiectwo. Tom 1. Wyd. Łowiec Polski.
7. Sytuacja zwierząt łownych w Polsce, 2013.
http://www.czempin.pzlow.pl/palio/html.wmedia?_Instance=pzl_www&_Connector=palio&_ID=4047&_Checksum=921951871 dostęp z dn. 3 grudnia 2014.